

INN MIND OUTA TOWN

INNOVASJONSKRAFT I PERIFERIEN
Sluttrapport for Tingvoll kommunes bolyst-prosjekt

Innholdsfortegnelse

Innledning	2
Arbeidsformer og metodikk	2
Prosjektets organisering.....	3
Styringsgruppens vurdering av prosjektet	5
Forankringens betydning for resultatene	5
Positive uventede resultater.....	7
Nye typer samarbeid	7
Nye måter å samarbeide på	7
Resultater oppnådd i prosjektperioden	8
ETNISK ENTREPRENØRSKAP.....	9
BITTELITTERATURHUSET	11
ALFA & OMEGA.....	13
VGS 200 og ØKOPARKEN	15
Økoparken	17
BLI TREFFSIKKER!	18

Innledning

Tingvoll kommune, Tingvoll vidaregåande skole og Bioforsk Økologisk (Nå NORSØK) har lange tradisjoner med partnerskapssamarbeid. Denne gangen har de samarbeidet i bolyst-prosjektet «Innomind – Outatown, innovasjonskraft i periferien». Prosjektet ble initiert av rådmann Olaug Haugen våren 2013, og ble formelt startet gjennom vedtak i Formannskapet i september samme år. Arbeidet ble satt til å gå over to år, men ble forsinket i oppstarten ved at man ikke lyktes å finne prosjektleder. I underveisrapporten i april 2014 ble dette rapportert, og prosjektet fikk utvidelse med ett år innenfor den samme økonomiske rammen. Arbeidet har altså i hovedsak pågått i perioden april 2014 – oktober 2016.

Denne sluttrapporten tar utgangspunkt i punktene fra malen til Kommunal- og moderniseringsdepartementet, «sluttrapport BOLYST». I første del tar vi for oss tema arbeidsformer og metodikk, organisering og styringsgruppens overordnede vurdering av prosjektresultater med hovedfokus på effekter av arbeidet. I del to rapporteres det på hovedaktiviteter og mål for det enkelte delprosjekt. Rapporten setter fokus på måloppnåelse så langt, og har forsøkt å ha et spesielt blikk på hvordan prosjektets resultater forventes videreført. Rapporten skal brukes av KMD og Møre og Romsdal fylkeskommune som grunnlag for sluttutbetaling. For prosjektpartnerne vil rapporten være en form for dokumentasjon og som informasjon til relevante aktører.

Arbeidsformer og metodikk

Distribuert ledelse som metode i prosjektgjennomføringen

I utgangspunktet ønsket prosjektets samarbeidsparter å ansette prosjektleder i full stilling. Da dette ikke lot seg gjøre, ble løsningen å hyre inn en ekstern prosjektleder. Etter en periode med midlertidig samarbeid, ble anbudsprosess fullført i august 2014 og selskapet Undine as ble valgt som leverandør for tjenester knyttet til prosjektledelse. Første avtale ble inngått for ett år, perioden 08.2014 til 08.2015 med opsjon på forlengelse. Etter evaluering av første år, ble avtalen forlenget ut prosjektperioden.

Bolystprosjektet berørte flere ulike enheter og virksomheter. Siden prosjektleder i første omgang ble knyttet til prosjektet for bare deler av prosjekttiden, var det viktig arbeide etter metoder som sikret at kompetanse, kunnskap om prosjektets innhold, motivasjon og energi for videre utviklingsarbeid skulle bli «sittende igjen» i lokalsamfunnet uavhengig av prosjektleder. Distribuert (deltakende) ledelse ble derfor forslått som metode nettopp for å sikre implementering av prosjektets resultater.

Begrepet *distribuert ledelse* er forholdsvis nytt, og blir gjerne brukt som en samlebetegnelse på ulike former for delegering og prosjektorganisering. Fokuset her ligger på samhandlingen mellom prosjektlederen og alle de andre involverte partene i prosjektet, med hovedvekt på arbeidsgruppelederne. Utgangspunktet her er at man må passe seg for å bli for personfokusert, og at ledelse først og fremst handler om det ansvaret en organisasjon, en gruppe eller en enhet har for å fatte beslutninger og gjennomføre disse i praksis.

Argumentene for distribuert ledelse er antakelsen om at et samfunn i rask endring og hvor ny kunnskap oppstår og etterspørres hurtig, bør virksomheter og prosjekter organiseres på en slik måte at medarbeidere har nok autonomi til å kunne fatte beslutninger på egen hånd, alternativt i grupper. Det foreligger foreløpig ikke mye forskningsmateriell på distribuert ledelse, men det som til nå er utført, påpeker at denne typen ledelse bidrar til økt fokus på organisasjonsutvikling og endring, har positive effekter for effektivitet og motivasjon og bidrar til sterkere fokus på faglighet og ekspertise. Dette har igjen positiv betydning for kompetanseutvikling. Videre ser man at distribuert ledelse er en god strategi for organisasjonsutvikling, at flere personer uten formelt, tildelt lederansvar ser ut til å ta ansvar og at en får større grad av interaksjon mellom aktørene i et prosjekt eller en organisasjon.

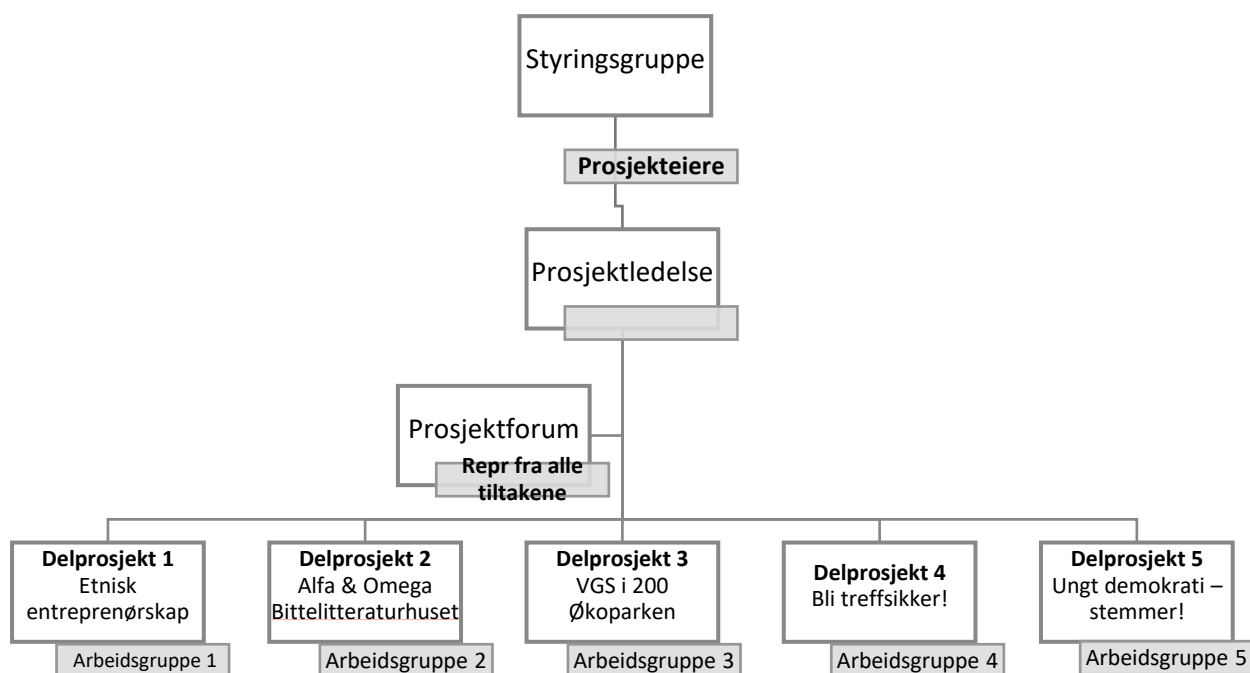
I sluttevalueringen pekte styringsgruppen på at valget av denne ledelsesmodellen var et av suksesskriteriene for resultatene i prosjektet. Dette fordi distribuert ledelse sikret en aktiv involvering både av

arbeidsgruppelederne og andre ansatte i virksomhetene. Prosessmøter, erfaringsoverføring, drøftinger har vært nødvendig typer metodikk som prosjektleder har tatt i bruk.

Oppsummert vil vi si at følgende har vært viktige suksesskriterier i ledelsen av prosjektet:

- Engasjert og aktiv prosjekteier
- Tydelige rolle- og forventningsavklaring
- Avklart og godkjent planverk og ressursbruk
- Tydelig prosjektorganisasjon med motiverte medlemmer i alle ledd
- God kommunikasjon både internt og eksternt
- Brede og inkluderende prosesser
- Lang tidshorisont
- Arbeidet måtte tilpasses forholdene og menneskene på Tingvoll
- Spille på lag med ildsjeler, frivillige, lag, foreninger, næringsliv, lokale og regionale institusjoner

Prosjektets organisering

STYRINGSGRUPPEN (SG)

Arbeidet etter følgende mandat: behandle planverk, beslutte hovedtrekkene i utførelsen, prioriteringer, gir rammer til prosjektledelsen, rydde i resultater

- **Leder:**
Peder H. Aasprang, ordfører
- **Medlemmer fra:**
repr. Tingvoll kommune politisk og administrativ, Bioforsk Økologisk, Tingvoll vgs, Ungdomsrådet, fylkeskommunen

ARBEIDSGRUPPER – knyttes opp mot hvert delprosjekt, til sammen 5 arbeidsgrupper

Arbeidet etter følgende mandat: utarbeide tiltaksplan på bakgrunn av overordnet planverk, tiltak ihht. plan, møte i prosjektforum, samarbeide med og rapportere til prosjektledelsen

- **Leder og medlemmer:** ansvarlig leder i virksomhetene, ble valgt av styringsgruppen

PROSJEKTGRUPPEN (PG)

Arbeidet etter følgende mandat: planlegging og organisering, oppfølging av arbeidet i de ulike delprosjektene, informasjon- og kommunikasjonsarbeid, sekretariat for styringsgruppen, økonomistyring (i samarbeid med kommuneadm.)

- **Prosjektleder:**
Elin K. Lorentzen, Undine as
- **Prosjektmedarbeider:**
repr. Tingvoll Næringsforum, senere Kristiansund og Nordmøre Næringsforum (KNN) etter sammenslåing.

PROSJEKTFORUM – møtearena for prosjektgruppen og lederne av de enkelte arbeidsgruppene

Hensikt var å: sikre framdrift og måloppnåelse, god kommunikasjon med prosjektledelsen, erfaringsdeling, motivasjon og inspirasjon, støtte.

REFERANSEPERSONER – personer fra næringsliv, lag, organisasjoner etc., personer med spesiell eller ekspertise, repr. for målgruppene.

Forankring, re-forankring og prosessorientert ledelse

Styringsgruppens vurdering av prosjektet

Resultater, uventede effekter og kunnskap om lokalt utviklingsarbeid

Tingvollsamfunnet har en mangeårig tradisjon på å jobbe systematisk med samfunnsutvikling hvor et spesifikt utviklingsarbeid har resultert i nye videreføringer. Så er også tilfellet for bolystprosjektet «Innomind – Outatown, innovasjonskraft i periferien». Oppsummert kan prosjektet beskrives med stikkord som stedsutvikling og tjenesteutvikling. Bolyst-prosjektet har i tillegg vært en aktivitetsskaper! Det har vært spennende og interessant å se hvordan ildsjeler og organisasjoner har arbeidet sammen mot felles målsettinger.

Hele veien har det vært et sterkt fokus på at prosjektets resultater skal kunne videreføres, og det har vi oppnådd. Hvert delprosjekt har nå konkrete resultater som videreføres i en eller annen form. Arbeidet er gjennomført med stor driv fra 2014, helt i tråd med kommunens egne planer og har medført stolthet og positiv omdømmebygging.

I styringsgruppens siste møte den 21. oktober 2016 ble prosjektet evaluert, og et av resultatene som tidlig ble tatt opp var nettopp *positiv stedsutvikling*. Tiltakene i prosjektet har hatt som formål å tilføre Tingvoll noe positivt, man ønsket å bygge stedet og menneskene som bor der. For menneskene på Tingvoll er stedets hovedressurs! I alle delprosjekter har dedikerte og dyktige personer lagt sin innsats.

I den videre evalueringen ble det lagt vekt på to hovedpunkter. Manglende forankring og dermed forsinket oppstart som det første punktet, og positive uventede resultater som punkt nummer to.

Forankringens betydning for resultatene

Prosjektarbeidet kom raskt i gang etter positivt tilsagt og kommunestyrevedtak i september 2013. Det ble opprettet en styringsgruppe satt sammen av representanter fra partssamarbeidet, Tingvoll kommune, Bioforsk Økologisk og Tingvoll vidaregående skole. Som beskrevet i opprinnelig søknad, ønsket styringsgruppen å ansette en prosjektleder. Stillingen ble lyst ut høsten 2013, men tilsetning måtte stoppes på grunn av endring i bemanningen i ledelsen i kommunen. Dette fikk videre konsekvenser for ytterligere forankringsarbeid spesielt i kommunen.

Ved Tingvoll vidaregående skole pågikk allerede et utviklingsarbeid med fokus på å styrke yrkesutdanningens samarbeid med næringslivet, kalt «Læringleprosjektet». Man så etter hvert at dette arbeidet hadde samme overordnede målsetting som bolyst-prosjektet, og for skolen ble de to satsingene slått sammen. Dette hadde den positive effekten at skolen kom raskt i gang med sitt arbeide i bolyst-prosjektet, og opplevde ikke på samme måte at arbeidet stoppet opp ved mangel av prosjektledelse.

Våren 2014 inngikk styringsgruppen midlertidig samarbeid med Tingvoll Næringsforum og Undine as om resetting og midlertidig ledelse av bolyst-prosjektet. Dette i påvente av anbudssprosess, som ble fullført i august 2014. Undine as fikk tilslaget, og har siden fungert som prosjektledelse.

Oppstartsfasen med ny prosjektledelse på plass hadde nødvendigvis stort fokus på å re-forankre og forankre prosjektet. En av de første oppgavene var å etablere prosjektorganisasjonen og sette de ulike arbeidsgruppene. Det ble nødvendig å kjøre en prosessorientert tilnærming. I tillegg til å gi en tydelig definisjon av delprosjektets hovedidé og rammebetingelser gjennom et prosjektmandat (se eksempel under), var det viktig å gi alle involverte ressurspersoner eierskap. Dette gjorde vi fortrinnsvis gjennom en mål- og intensjonsprosess hvor målgrupper, mål, tiltak og intensjoner med bolystprosjektet ble reformulert. I ettertid kan vi se at dette var riktig bruk av tid, og at forankringsarbeidet fikk positive ringvirkninger for engasjement for og involvering i prosjektarbeidet.

Styringsgruppen er svært fornøyd med prosjektleder fra «Undine» sin prosjektledelse, kunnskap og engasjement for å skape lokal forankring av prosjektet og framdrift for å sikre resultat. Modellen med en profesjonell prosjektledelse, en distribuert lokal ledelse av prosjektet og vilje til videreføring av de beste prosjektideene har fungert godt for Tingvoll i Innomind – Outatown.

Bolyst ~~Innomind~~ – ~~Outatown~~

Mandat for arbeidsgruppen «~~Bittelitteraturhuset~~»

Formål
Formålet med Bolystprosjektet «~~Innomind~~ – ~~Outatown~~» er at Tingvoll kommune skal bli mer attraktiv å bo i og flytte til. Prosjektet skal bidra til bedre inkludering av innvandrere, nyskapende tiltak som øker attraktivitet og framtidig tilflytting og utviklingsprosjekter rettet mot ungdom.
Prosjektet skal også gi medlemmer i prosjektorganisasjonen individuell kunnskap om prosjektarbeid i team og finansiering av lokalt utviklingsarbeid.

Fremgangsmåte
Utarbeide, teste og evaluere en modell for «~~Bittelitteraturhuset~~». Modellen har form av en 2-årig aktivitetsplan, videre en anbefaling til hvordan ~~Bittelitteraturhuset~~ skal bestå og driftes etter at prosjektperioden er over.

Resultatmål iht overordnet plan
Etablere ~~Bittelitteraturhuset~~ – styrke eksisterende møteplasser i lokalsamfunnet gjennom å gjøre disse til arena for litteraturformidling og debatt. Bidra til lokal mobilisering av engasjement, deling av kunnskap, spredning av leselyst og bokglede. Finne nye måter å formidle litteratur på – også med tanke på biblioteket som flerkulturell møteplass.

Organisering
Det opprettes en arbeidsgruppen som har ansvaret for gjennomføringen av to tiltak, «Alfa og Omega» og «~~Bittelitteraturhuset~~». Gruppen skal ha representanter fra Tingvoll bibliotek, Tingvoll barne- og ungdomsskole og fra Flerkulturelt senter.

Leder av arbeidsgruppen skal møte i PROSJEKTFORUM, første møte er satt til **10. juni 2014**. Prosjektledelsen har ansvaret for et oppstartsmøte, og skal videre holdes orientert underveis i prosessen.

Praktiske retningslinjer

- Det skal gjennomføres et felles oppstartsmøte med alle arbeidsgruppene i regi av prosjektledelsen.
- Arbeidsgruppen for de enkelte tiltak har budsjettansvar for sitt arbeidsområde. Budsjettet skal godkjennes av styringsgruppen i Bolyst-prosjektet.
- Overordnet kostnadskontroll tillegges prosjektledelsen.
- Leder for arbeidsgruppen er medlem av et såkalt prosjektforum som ledes av prosjektledelsen. Forumet har 4-6 møter per år hvor hensikten er å sikre prosjektets måloppnåelse og framdrift, kunnskaps- og erfaringsdeling.
- Prosjektledelsen skal holdes orientert under hele prosessen og rapporterer til styringsgruppen.

Tidslinjer og milepæler
Dette utarbeides i oppstartsmøtet og skal være i tråd med Bolyst-prosjektets overordnede framdriftsplan.

Leveranser
Tiltaket skal leveres i nullsums-resultat i tråd med gjeldende budsjett for Bolyst-prosjektet. Arbeidsgruppen har ansvaret for å søke eksterne midler til en verdi av kr. 100.000,- Dette i sammenheng med tiltaket «~~Bittelitteraturhuset~~», som deler arbeidsgruppe og budsjett med «Alfa og Omega».

Prosjektledelsen skal bidra med kompetanse om finansiering og søknadsskriving.

Peder H. Aasprang, leder for styringsgruppen

Side 6 av 21

Positive uventede resultater

Følgende kom opp som eksempler på uventede resultater og effekter som prosjektet har hatt.

Nye typer samarbeid

Som en direkte konsekvent av prosjektet har det oppstått nye typer samarbeid innen integreringsfeltet. Dette gjennom to nye utviklingsprosjekter. I det første har Tingvoll kommune gått inn i et offentlig-privat samarbeid gjennom FoU-prosjektet «NordicID» med mål om å teste ut og videreutvikle en ny modell for hurtig språk- og kulturopplæring og integrering av innvandrere.

Gjennom bolyst har Tingvoll kommune og samarbeidspart NORSØK fått styrket fokus på kultur som motor for vekst, og har derfor igangsatt et nytt utviklingsarbeid med mål om å bidra til raskere kvalifisering av innvandrere til kompetansearbeidsplasser i distriktet. Her vil bl.a. kulturnæring være en av metodene som tas i bruk som metode i introduksjonsprogrammet. Arbeidet skjer i samarbeid med to sentrale ressurspersoner i «Innomind – Outatown», som begge er kulturgründere.

Nye måter å samarbeide på

Internasjonal ungdomsutveksling

Gjennom prosjektet har det mellom partene oppstått helt nye måter å samarbeide på. Dette i gjennomføring av internasjonal ungdomsutveksling hvor Bioforsk Økologisk (senere NIBIO) stilte med ressurser til ledelse av delprosjektet, i gjennomføring av tiltaket solenergi-workshop og reiseledelse. Ved å kople menneskelige ressurser på denne måten, ble det utløst 324.000 kr i friske internasjonale midler via EU-programmet «Aktiv Ungdom».

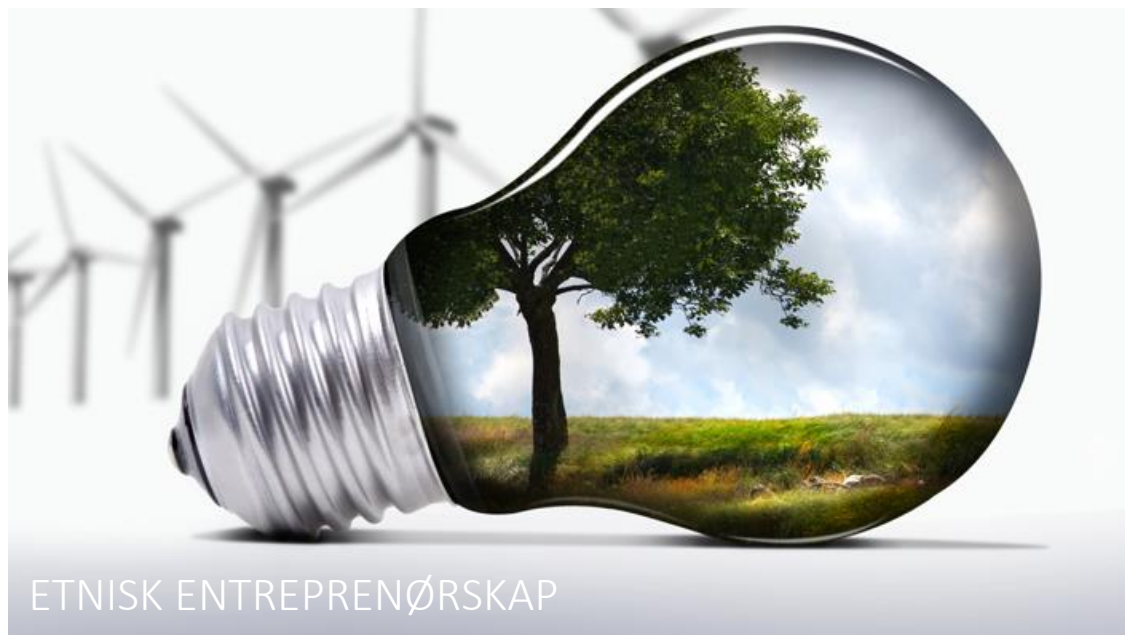
Kopling mellom interne og eksterne utviklingsprosesser

Som fylkets aller minste videregående skole har Tingvoll vg. skole i mange år måtte kjempe for sin eksistens. Blant annet har det vært viktig for skolen å få beholde sitt fagtilbud. Dette for å ha et bredt nok tilbud slik at færrest mulig av ungdommer ser seg nødt til å flytte fra bygda for å ta videregående utdanning. Mange ble svært positivt overrasket da Møre og Romsdal fylkeskommune i september i år inviterte til samarbeid om å bygge en ny Tingvoll vg. skole. Et nybygg for framtiden med ambisiøse miljøkrav, og med mest mulig bruk av fellesfunksjoner med Tingvoll kommune. Fylkeskommunen tilbyr seg å sette opp nybygget for egen regning, med målsetting om at det skal være klart til bruk høsten 2019. Nå skal vi på ingen måte la prosjektet ta æren for avgjørelse om nybygg på Tingvoll. I kjølvannet ligger år med systematisk utviklingsarbeid og god skoledrift. Men et element melder skolens rektor som en viktig effekt av bolyst-samarbeidet.

I arbeidet med «Innomind- Outatown» har Tingvoll vg. skole for første gang koplet interne organisasjonsutviklingsprosesser med deltakelse i et eksternt utviklingsprosjekt. Skolens rektor mener at partnerskapet mellom skolen og lokalsamfunnet har vært et viktig element for at skolen blir lagt merke til, og da kanskje spesielt av politisk og administrativ skoleeier i fylkeskommunen. Hun har fått konkret tilbakemelding fra politikere om at partnerskapssamarbeidet i «Innomind- Outatown» var et eksempel til etterfølgelse.

Resultater oppnådd i prosjektperioden

Med fokus på måloppnåelse, gjennomførte tiltak og videreføringer av arbeidet i hvert delprosjekt

Forventet effekt av arbeidet

Økt verdiskaping, nye møteplasser, kunnskap og ideer som skaper arbeidsplasser.

Resultatmål slik de var beskrevet i søknad fra 2013

- 3 nye bedrifter etablert av innvandrere innen 2 år
- Kartlagt bedriftsideer
- Stimulert til etablering
- Lære av andres suksess, dele kunnskap
- Samarbeid og dialog mellom virkemiddelapparat og etablerer med innvandrerbakgrunn

Gjennomførte hovedtiltak i delprosjektet

- Frikjøpt lærer ved TVGS til deltakelse i utviklingsarbeidet
- Deltakelse på fagsamlinger
- Utprøving av Ungt Entreprenørskap sine programmer for målgruppen voksne minoritetsspråklige
- Utprøving av arbeidspraksis som metode for språkopplæring i introduksjonsprogrammet
- Veiledning entreprenører gjennom hoppid.no-systemet

Beskrivelse måloppnåelse per oktober 2016

Både prosjektledelsen og hoppid.no-koordinator (kommunens førstelinjetjeneste for etablererveiledning) har veiledet entreprenører med flerkulturell bakgrunn. I løpet av prosjektet er det etablert fire bedrifter med næringsadresse Tingvoll, dette innen media- og kommunikasjon, kulturformidling, hotelldrift og catering. To av gründerne har imidlertid flyttet fra kommunen.

På bakgrunn av dette anbefalte prosjektledelsen en fokusdreining fra ren etablererveiledning til systemutvikling. Det ble bestemt at entreprenørskap som metode skulle testet ut i Tingvoll kommune sitt Introduksjonsprogram, dette i et samarbeid mellom programrådgivere, hoppid.no-koordinator og Ungt Entreprenørskap. Tanken var å bygge den nødvendige etablererkompetansen for så mange som mulig, så tidlig som mulig etter bosetting.

Tolv deltakere fikk tilbud om å delta i en utprøvingsperiode. Her fikk programrådgivere opplæring i metodikkene INNOVASJONSCAMP og ELEVBEDRIFT. I tillegg ble det knyttet kontakter med utvalgte kommunale politikere som sa seg villig til å kjøre programmet VÅRT LOKALSAMFUNN.

Det ble tidlig klart at alt materiell og veiledning knyttet til det enkelte program ikke passet vår målgruppe, voksne flerspråklige. Det var derfor nødvendig med stor grad av tilpassingen underveis. Dette skjedde i samarbeid og forståelse med Ungt Entreprenørskap Møre og Romsdal.

For å gi introdeltakeren mer kunnskap om norsk arbeidsliv og nettverk, initierte prosjektet oppstart av arbeidspraksis som nødvendig del av intro-opplæringen. Dette var ikke satt i system fra før av.

Presisering av måloppnåelse av prosjektarbeidet og videreføringer:

- Gjennom arbeidspraksis for introdeltakere har Tingvoll kommune og lokalt næringsliv funnet en ny måte å samarbeide om integrering på
- Tingvoll kommune kjøper opplæringstjenester for introdeltakere av Tingvoll vg. skole. I revidert samarbeidsavtale våren 2016, er det presisert at entreprenørskap skal være metode i språkopplæring. Dette på bakgrunn av erfaringene gjort i prosjektarbeidet.
- Gjennom samarbeidet med prosjektet ble Ungt Entreprenørskap mer bevisst behovet for entreprenørskap som metode i intro-opplæringen, og at deres programmer ikke er tilpasset målgruppen. Det er nå initiert et nytt prosjekt for utarbeidelse og tilpassing av programmene og deres tilhørende dokumenter for målgruppen.
- Innarbeidet ny kommunal temaplan «Innvandring og integrering 2017 – 2021»

«Gjennom Bittelitteraturhuset har vi fått til mer samarbeid både innad i kommunen og med andre aktører. Biblioteket har blitt mer synlig, og flere kontakter oss og vil bruke oss som arena for formidling. Det har ført til økt aktivitet både i og utenfor biblioteket. Fanen Bittelitteraturhuset har blitt et tegn på kvalitet.»

Laila Iren Vangen, bibliotekar og leder av delprosjektet

Forventet effekt av arbeidet

Økt verdiskaping, nye møteplasser, kunnskap og ideer som skaper arbeidsplasser.

Resultatmål slik det var beskrevet i søknad fra 2013

Etablere Bittelitteraturhuset

Gjennomførte hovedtiltak i prosjektet

- Frikjøp bibliotekar som leder av arbeidsgruppen
- Konseptutvikle «Bittelitteraturhuset» som arena for film, litteratur og samfunnsdebatt
- Planlagt og gjennomført 40 arrangement i regi av Bittelitteraturhuset
- Markedsføringstiltak – grafisk profil, roll-up

Beskrivelse måloppnåelse per oktober 2016

Målformuleringen var den mest konkrete av alle i hele prosjektbeskrivelse. Likevel kanskje også den vanskeligste. For hva var egentlig et Bittelitteraturhus? Arbeidsgruppen valgte å ta utgangspunkt i folkebibliotekenes formålsparagraf, som etter revidering i 2013 fikk et nytt element:

«Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet.

Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.»

Vi formulerte formålet med opprettelsen av Bittelitteraturhuset slik – «å skape leselyst og debatter i det offentlige rom» og videre «la biblioteket, som flerkulturelt møtested, bruke nye arenaer for formidling». Dette i tråd med folkebibliotekets kjernevirksomhet slik den er beskrevet i formålsparagrafen.

Gjennom prosjektet har Tingvoll folkebibliotek sammen med ildsjeler fra Tingvoll kinolag funnet formen for Bittelitteraturhuset – *arena for litteratur, film og samfunnsdebatt*. Et viktig kriterium var at arenaen skulle etableres utenfor selve biblioteket. Hensikten var å flytte bibliotekets aktivitet ut der folk flest er, som f.eks. kino, kafeer og forsamlingshus. Slik ønsket vi å oppnå at Bittelitteraturhuset kunne bidra til å knytte samarbeidsrelasjoner mellom de ulike kulturaktørene i kommunen, kommunen selv og næringslivet. Og i tillegg bli en ny arena å møtes på for menneskene i Tingvoll. Som første sted, ble Tingvolls kinolokale ved Fjordhotellet tatt i bruk. Her ble det kjørt en rekke arrangement som f.eks. «Bok møter film».

I perioden høst 2014 – vår 2016 har Bittelitteraturhuset rundt om på skoler og i ulike typer forsamlingshus gjennomført over 40 ulike arrangement, bl.a. Folkehelsedagen, forfatterbesøk, politisk debatt i sammenheng med kommunereformen, 8. mars-arrangement og «En kveld med Julien Bourrelle – internasjonal aften». Det har også vært ulike arrangement på selve biblioteket, som for eksempel møte med «årets modigste kvinne i 2015», Sina Saltbones.

Som et vedlegg til prosjektets sluttregnskap er det utarbeidet et verdiregnskap. Dette for å synliggjøre verdien som denne type stedsutvikling skaper i et lokalsamfunn. Dette viser at prosjektarbeidet har løst ut kr. 393.500,- i friske midler, noe av dette til videreføring av arbeidet med Bittelitteraturhuset. Videre vises en samlet egeninnsats i prosjektet og hos dets samarbeidsparter til en verdi av kr. 1.492.424,-. To av delprosjektene har vært avhengige av dugnadsinnsats. En snittberegning av denne viser at det til sammen er lagt inn rundt 450 dugnadstimer av foreldre og frivillige i Tingvoll Kinolag. Til sist viser det at Bittelitteraturhuset som aktivitetsskaper har løst ut i underkant av 3200 timer i det vi velger å kalle *aktiv samfunnsdeltakelse*. I Telemarksforsking's årlige kulturindeks som måler kulturtilbud og kulturaktivitet i landets kommuner er Tingvoll nå på 34 plass i landet, og 4 plass i Møre og Romsdal, mot 127 plass forrige år. Aktiviteten som Bittelitteraturhuset har skapt, er en viktig del av dette resultatet.

For å sikre videreføring har Tingvoll kommunes kultur- og folkehelsekoordinator fått avsatt 10% av sin stilling for overordnet ansvar for aktiviteter i regi av Bittelitteraturhuset. Det er utarbeidet plan for en foredragsrekke som skal gå i 2016 og 2017. Foredragsholderne og forfatterne, Julienn S. Bourelle, Amal Aden, Safia Abda Haase og Simon Stranger, er valgt ut til å være deler av denne. Dette fordi de bidrar med sterke historier, og ulike perspektiv som vil kunne skape ny forståelse for mennesker med ulik erfaring, kultur og språk – noe som er svært viktig for Tingvoll som et flerkulturelt samfunn. Foredragsrekken er finansiert med midler fra Fritt Ord og over kommunens budsjett.

ALFA & OMEGA

Forventet effekt av arbeidet

Økt verdiskaping, nye møteplasser, kunnskap og ideer som skaper arbeidsplasser.

Resultatmål slik de var formulert i 2013

- Elever skal lære minst ett nytt alfabet
- Opprette nye tverrfaglige arbeidsformer
- Økt kunnskap om verdens språk
- Økt gjensidig respekt mellom folk
- Unytte innvandrere sine kunnskaper på en ny måte

Gjennomførte hovedtiltak i prosjektet

- Frikjøp lærer-ressurser ved Tingvoll barne- og ungdomsskole
- Videreutvikling og gjennomføring av «Internasjonal uke»

Beskrivelse måloppnåelse per oktober 2016

Tingvoll er et internasjonalt samfunn, og har vært det lenge. Kommunen har drevet asylmottak med kontrakt med UDI siden 1991 og mellom 130 – 180 mennesker fra store deler av verden bor midlertidig der. I tillegg har Tingvoll bosatt flyktninger i en like lang periode. I tillegg kommer arbeidsinnvandring og familiegjenforening. Spesielt tiltrekker kommunens forskningsmiljø på bioenergi og fornybare energikilder seg utenlandsk arbeidskraft med høyere utdanning. Kommunen har derfor en svært mangfoldig demografi, og mange ulike kulturelle bakgrunner og erfaringer.

Språk kan skape samhold, eller skape avstand, og hvordan vi snakker om oss selv og andre påvirker relasjonene i samfunnet. Tingvoll barne- og ungdomsskole har altså en lang og mangfoldig flerkulturell tradisjon, i 2015 hadde skolen elever fra 34 ulike nasjonaliteter.

Hvert år arranger skolen en INTERNASJONAL UKE, med hjelp av midler fra bolyst-prosjektet fikk skolen nå en mulighet til å videreutvikle denne. To lærere fikk avsatt tid spesielt for å jobbe ut nytt innhold i den internasjonale uken. Høsten 2015 ble INTERNASJONAL UKE gjennomført med et nytt tverrfaglig undervisningsopplegg for 1. – 10. trinn, et opplegg som hadde hovedfokus på alfabet, språk og kulturuttrykk. Videre ble det for første gang opprettet et samarbeid mellom skolen og deltakere på introduksjonsprogrammet, og det ble satt et sterkere fokus på foreldresamarbeid i gjennomføringen. Slik fikk elever på ulike trinn opplevelser som å delta på eritreisk eller palestinsk middag, spille steinspill fra Palestina, mens foreldre lærte å koke kaffe på eritreisk vis. Skolen fikk besøk av musikere fra flere nasjonaliteter.

I evalueringen av INTERNASJONAL UKE 2015 peker skolen på at det tette samarbeidet med Tingvoll vg. skole og Introduksjonsprogrammet var et viktig suksesskriterium. Dette vil de videreføre. Ellers ble det pekt på at en lokal læreplan for Internasjonal uke er nødvendig for å sikre videreføring av det sterke fokuset på språk og kulturuttrykk.

Forventet effekt av arbeidet

Tingvoll som foretrukket kommune for ungdom. Nye innbyggere fra hele regionen – innbyggere som er opptatt av miljø og har kunnskap om internasjonale forhold.

Resultatmål slik de var formulert i 2013

- 200 elever i 2017
- Fornyet realfagsopplæring og kvalitetsutviklet fagutdanning med fokus på økologi og samarbeid med Bioforsk Økologisk og annet næringsliv
- Etablert samarbeid med universitet og høyskoler
- Realisere Økoparken innen utgangen av 2014

Gjennomførte hovedtiltak i prosjektet

- Frikjøp av tre lærere til deltagelse i utviklingsarbeidet
- Styrking av realfagsundervisning i samarbeid med Bioforsk Økologisk – «Månedens forsker»
- Styrking av samarbeid mellom skole og næringsliv – bl.a. frokostmøter
- Utarbeidet og implementert ny markedsføringstrategi for skolen – ny grafisk profil, foto, markedsmateriell, revidering av nettside, synliggjøring av skolen i sosiale media, Åpen Skole
- Utarbeidet ny lokal læreplan for «Bærekraftig utdanning»

Beskrivelse måloppnåelse per oktober 2016

Som tidligere nevnt, har Tingvoll vg. skole en lang tradisjon for å drive utviklingsrettet. Her var lenge fylkets første og eneste idrettslinje, og her var fylkets første oppstart av utdanningsprogrammet medier- og kommunikasjon. Etter som infrastrukturen på Nordmøre har blitt bedre, og dermed reisetiden stadig kortere har skolen de siste ti årene stått i sterk konkurranse med byskolene. En viktig strategi for å møte denne konkurranse har vært å beholde et bredt fagtilbud. Dette for å kunne gi et relevant utdanningstilbud til flest mulig av Tingvollungdommen. Likevel har elevtallet stadig gått nedover de siste årene, og man har flere ganger opplevd at nedleggingsspøkelset har gått igjen i skolegangene. Hver gang har skolen i partnerskap med lokalsamfunnet måtte mobilisere for sin eksistens.

Også i skoleeiers planprosesser i 2014, var det flere punkter som vakte bekymring – det var nødvendig å mobilisere på nytt. Dette gangen hadde skolens ledelse for første gang valgt å kople sin interne organisasjonsutviklingsprosess med deltakelse i den eksternt initierte utviklingsprosessen i bolyst-prosjektet. Ved hjelp av midler fra prosjektet, kunne skolen frikjøpe lærere fra alle utdanningsprogram til deltakelse i arbeidet. Flere ressurser og dermed sterkere forankring hos ansatte, ble en viktig suksessfaktor.

Som et internt plandokument for arbeidsgruppen, ble følgende oppsummert som rettesnor for arbeidet:

Tingvoll kommune tok i 2014 beslutning om å etablere 9 lærlingeplasser i kommunen i løpet av en treårsperiode. Dette for å styrke skoles utdanningstilbud og for rekruttering til kommunens tjenester. I 2015 og 2016 hatt kommunen ansatt 3-5 læringer hvert år.

Gjennom prosjektpartnerskapet har Tingvoll kommune og Tingvoll vidaregåande skole fremmet behovet for finansiering av voksenrett for flyktninger til ordinær videregående opplæring. Henvendelsen er både skriftlig og muntlig tatt opp med utdanningsavdelingen og utdanningsutvalget i fylkeskommunen.

Slik oppsummerer rektor skolens måloppnåelse:

Skoleåret 2014/2015 – styrket markedsføring og kobling mellom interne og eksterne organisasjonsutviklingsprosesser. Skolen oppleves som mer synlig nå spesielt etter satsingen på sosiale media. Gjennom Facebook har vi greid å synliggjøre og gi innblikk i skolehverdagen. Hvem er vi? Hva gjør vi? Vi opplever nå en stadig større grad av selvstendighet for den enkelte lærer ved bruk av sosiale media. Åpen skole har vært et viktig tiltak for omdømmebygging og markedsføring av skolen mot nye og framtidige elever.

Skoleåret 2015/2016 – har det pågått et større lokalt arbeid med læreplan med fokus på **bærekraftig utdanning**. Denne ble ferdigstilt høsten 2016, og skal fra nå av ligge til grunn for all undervisning og læring ved Tingvoll vgs. Vår nye grafiske profil lanseres i høst. Denne vil kommunisere fokus på faglige resultater og kjerneverdiene **læring, mestring og mangfold** – og selvsagt ha grønn som grunnfarge.

Samlet sette opplever vi at skolen å ha fått styrket sin posisjon regionalt, spesielt gjennom satsingen på å styrke realfagene i samarbeid med miljøet på Tingvoll og i samarbeid med universitet og høyskoler. Søker tall for skoleåret 2016/2017 er på 50 primærsøkere til vg 1, noe som er en sterk økning fra året før. I tillegg er voksenopplæringen i sterk vekst. Invitasjon fra Møre og Romsdal fylkeskommune til Tingvoll kommune om å bygge nytt skolebygg, ble en svært positiv overraskelse for mange nå i avslutningen av prosjektet! Nå kan vi bruke energi på å planlegge en skole for Tingvollsamfunnet spesielt og regionen generelt i et 30 – 40 års perspektiv!

Arbeidet etter bolyst-prosjektet videreføres, i god Tingvoll-tradisjon, i følgende nye utviklingsarbeider:

- Lektor 2-ordningen i samarbeid med NORSØK (tidl. en del av Bioforsk Økologisk) og Naturfagssenteret
- «Natursekken» - videre styrking av realfag ved yrkesfagopplæringen
- Kompetanse for mangfold – skolebasert kompetanseutvikling med fokus på flerkulturell pedagogikk og opplæring i grunnleggende ferdigheter

Økoparken

«Tingvoll Økopark blir et spennende og særegent nasjonalt kunnskap- og opplevelsessenter som skal tilby opplevelser for barn og voksne som stimulerer til ei bærekraftig samfunnsutvikling. Parken skal tilby kunnskap og opplevelser i dyrevelferd, økologisk landbruk, mat, helse, Hagebruk, sol- og bioenergi og villmarksliv.

Tingvoll Økopark skal etableres i Tingvoll kommune på Nordmøre. Gardens gamle storlåve på 1500 m² skal sammen med hageområde bygges om for å romme ulike opplevelser. Opplevelsessenter som setter i gang tankeprosesser for bærekraftig utvikling. Når en forlater sentret har en aktivt deltatt i ulike attraksjoner, brukt hode og kropp, hatt det morsomt og en har lært og sett sammenhenger om hvordan maten produseres og bærekraftig samfunnsutvikling.»

(www.tingvollokopark.no)

Arbeidet med å realisere Økoparken har gått i forkant av og parallelt med bolystprosjektet. Måloppnåelse er sikret gjennom systematisk arbeid over lang tid fra initiativtakernes side. I bolystprosjektet har arbeidet bidratt til å styrke Økoparken gjennom et enda bedre og mer systematisk samarbeid med skolen. Slik styrkes Tingvolls kompetansemiljø innen bærekraft og økologi ytterligere.

Byggingen av økoparken er fullfinansiert med en ramme på 27 millioner kroner. Byggestart skjer etter plan nå i november 2016.

Forventet effekt av arbeidet

Tingvoll som foretrukket kommune for ungdom. Nye innbyggere fra hele regionen – innbyggere som er opptatt av miljø og har kunnskap om internasjonale forhold.

Resultatmål slik de var formulert i 2013

- Å forstå og overføre suksess mellom ulike arenaer for ungdom
- Gjennomføre en studie av suksessfaktorer

Gjennomførte hovedtiltak i prosjektet

- Innleie leder av arbeidsgruppen
- Kartlegging av suksesshistorier i kommunens næringsliv
- Inngått samarbeid med to studenter – masterstudie «Innvandrere og arbeidsliv», bacheloroppgave geografi
- Deltakelse på konferansen Tahiti 2.0
- Utvikle og gjennomføre innovasjonsdagen «InnomindSTART» (prosjektets sluttkonferanse)

Beskrivelse måloppnåelse per oktober 2016

Prosjektets suksess-studie er en masteroppgave basert på kvalitative forskningsintervju av seks innvandrere bosatt i Tingvoll, fire menn og to kvinner, med problemstillingen «*Innvandrerens forestillinger og erfaringer i forhold til norsk arbeidsliv*». Hensikten med masterstudien var å lære mer om livsverdenen til innvandrere som er bosatt i et lite bygdesamfunn. I tillegg å undersøke og forstå mulighetene for integrering i et slikt samfunn, sett fra deres eget ståsted. Prosjektet bidro med å knytte kontakt mellom studenten, intervjukandidater og relevante kommunens internasjonale avdeling, i tillegg til noe økonomisk støtte til reise og opphold.

I desember 2015 presenterte studenten sine innsikter etter at feltarbeidet var gjennomført for styringsgruppen og en rekke sentrale nordmørspolitikere. Hun la vekt på tre hovedmomenter, *velferdsnasjonen*, *bygdas betydning* og *betydningen av opprinnelig kompetanse*. Tilbakemelding fra tilhørerne var at dette var relevant kunnskap for dem, og at de ønsket henne tilbake for å presentere helheten i sine funn når studiet var fullført.

Høsten 2016 er masterstudien fullført, som en oppsummering til prosjektet skriver Kine Kvande Knudsen følgende:

«Mitt formål for prosjektet har vært å undersøke innvandreres forestillinger, erfaringer og tanker særlig relatert til arbeid, utdanning og bosted.

Analysen tar utgangspunkt i intervjuer med 6 innvandrere med asylbakgrunn, bosatt i Tingvoll kommune.

Kort oppsummering

For mine informanter er valg av bosted er først og fremst nært knyttet til økonomi og tilgang på jobbmuligheter:

De aller fleste innvandrere med flyktningstatus, mine informanter inkludert, er ikke i stand til å forsørge seg selv når de kommer til Norge. De er derfor avhengige av å følge løpet som den norske staten har lagt for dem med tanke på bosetting og deltakelse på introduksjonsprogrammet. Gjør de ikke det blir de stående på bar bakke. I praksis betyr dette at de har en begrenset mulighet til å bosette seg der de ønsker.

Hvorvidt man har en jobb eller ikke, fremgår også som en avgjørende faktor for valg av bosted. Sett bort fra at en jobb gir dem mulighet til å forsørge seg selv og sin familie, så er de andre «godene» som en jobb medfører minst like viktige. Nemlig å være en del av et sosialt fellesskap og følelsen av å bidra til samfunnet de er en del av. Informantene som ennå ikke har fått seg jobb sier at de kunne tenkt seg å bli værende på bygda, men at mangelen på arbeidsplasser gjør at de har vanskelig for å se for seg en fremtid der. De av informantene som har fått seg jobb og/eller startet med utdanning sier at livet på bygda gir dem en følelse av tilhørighet og trygghet.

I én del av analysen tok jeg utgangspunkt i intervjuene av et ektepar som ble familiegjensforent. De befinner seg på ganske ulike steder i integrerings- og tilpasningsprosessen og ektemannen har fått et forsprang på kona si på mange områder. Dette er ikke nødvendigvis så unormalt ettersom han har hatt lengre tid på seg enn kona til å opparbeide seg slike ting som en jobb og et sosialt nettverk. Det viser seg derimot at kona på mange måter blir hengende etter. Hun er en småbarnsmor som opplever det som vanskelig å kombinere omsorgsrollen for sin familie med rollen som studerende. Hun sluttet derfor i utdanningen hun hadde påbegynt. Når hun i tillegg sliter med å finne seg en jobb, opplever hun situasjonen sin som frustrerende og håpløs. Det at hun ikke får innpass i arbeidslivet og heller ikke får påbegynt et utdanningsløp gjør at hennes deltakelse og tilpasning i lokalsamfunnet lar vente på seg.

Det er tydelig at noe må gjøres og at man må legge til rette for at min informant og innvandrerkvinner i en lignende situasjon, skal få muligheten til selvutvikling og få føle at de tilhører og bidrar til samfunnet.»

Innovasjonsdag på Tingvoll 30.09.16

Som arena for å forstå og overføre suksess mellom ungdom, valgte prosjektet avslutningsvis å gjennomføre en innovasjonsdag, denne fikk navnet InnomindSTART. Årets program hadde fokus på gründerskap i et framtidsperspektiv. Deltakerne var elever ved Tingvoll vg. skole og unge gründere og arbeidstakere fra regionen fikk møte virkemiddelapparatet i Innovasjon Norge, hoppid.no og fylkeskommunens næringsavdeling og representanter fra Tingvoll kommune. Programmet bestod av en god miks av foredrag, nettverking og workshops, blant annet var det stor begeistring for foredraget fra Roar Svenning i Bygda 2.0. Programmet hadde altså fokus på nyskaping og å lære av andres suksess. Senere samme dag var det kveldsarrangement i regi av Bittelitteraturhuset, «Cracking The Norwegian Code» og internasjonal mat.

Grunnen er lagt for at det nå kan arrangeres en årlig innovasjonsdag på Tingvoll.

UNGT DEMOKRATI

Forventet effekt av arbeidet

Tingvoll som foretrukket kommune for ungdom. Nye innbyggere fra hele regionen – innbyggere som er opptatt av miljø og har kunnskap om internasjonale forhold.

Resultatmål slik de var formulert i 2013

- Delta på internasjonal ungdomsutveksling
- Utvikle møteplasser for ungdom
- 70% av innbyggerne under 20 år skal stemme ved lokalvalget i 2015

Gjennomførte hovedtiltak i prosjektet

- Innleie leder av arbeidsgruppen
- Gjennomføring av internasjonal ungdomsutveksling med Ifran i Marokko – besøk av 12 ungdommer fra Ifran på Tingvoll, gjensisitt av 10 ungdommer fra Tingvoll til Ifran, arrangere solfangerworkshop
- Honorar reiseledere

Beskrivelse måloppnåelse per oktober 2016

Ungdomsrådet i Tingvoll fikk ansvaret for gjennomføring av delprosjektet «Ungt demokrati». Målsetting for dette arbeidet var å gjennomføre internasjonal ungdomsutveksling. For å finne ønsket tematikk for ungdomsutvekslingen, ble det arrangert en prosess-dag sammen med representantene i ungdomsrådet. Arbeidet fra denne dagen resulterte i at ungdommene ønsket fokus på fornybar energi i sitt prosjekt.

Sammen med sitt sekretariat utarbeidet ungdomsrådet en søknad om ytterligere finansiering gjennom EU-programmene Erasmus+ og Aktiv Ungdom. Prosjektet fikk tittelen «*Empowering Rural Youth Through Renewable Energy*». Som samarbeidspart ble den marokkanske organisasjonen «Empowering women of the Atlas» valgt. Organisasjonen var drevet av en ung kvinnelig student, Lamia Bazir. I tillegg ble det opprettet kontakt med den nasjonale foreningen for naturfagslærere med Driss Hachimi som kontaktperson.

I samarbeid med relevante fagpersoner i Marokko og fra miljøet på Tingvoll Gard (NIBIO og NORSØK) skulle prosjektet gi kompetanse på montering og drift av solfangeranlegg. Dette skulle igjen komme til nytte ved byggingen av et badeanlegg i den marokkanske landsbyen Ifran, som ligger ved foten av Atlasfjellene. Prosjektet fikk tilsagn om 324.000 kr fra Aktiv Ungdom, noe som økte rammen og dermed sikret mulighetene for gjennomføring.

I april 2016 ble utvekslingen gjennomført. Fra Norge og Tingvoll deltok ti ungdommer i alderen 16 – 18 år. Disse var plukket ut etter søknad og påfølgende intervju. Fra Iran og Marokko deltok tolv ungdommer i alderen 12 – 17 år. På Tingvoll var alle ungdommene innkvartert i et forsamlingshus hele uken. Og det var lagt opp til et program av kulturopplevelser, matlaging, turer, skolebesøk, hjemmebesøk og solfanger-workshop. I Ifran bodde de norske ungdommene på et turistsenter, et stykke fra landsbyen. Programmet her inneholdt blant annet besøk til Hassan II Moske, museumsbesøk, andre kulturinnslag og hjemmebesøk. Den siste dagen, en lørdag, ble det arrangert et stort arrangement for barn og unge i Ifran – «Youth Empowerment Day». Dessverre var rollen til våre norske ungdommer for dårlig klarlagt her, og det ble vanskelig for dem å finne sin egentlige plass på denne dagen.

Prosjektets tema fornybar energi og bygging av hamam drevet av solenergi ble svært godt mottatt av ungdommene i Norge. Det ble gjennomført solfanger-workshop i Norge for å gi kompetanse. De norske ungdommene opplevde det som en meningsfylt oppgave å skulle bidra til realiseringen av dette. Men da de kom til Marokko, fant de at byggeprosjektet ikke var forankret hos lokalbefolkningen, de færreste hadde hørt om det og byggingen var ikke startet opp. Initiativtakerne til prosjektet «Empowering the Women of the Atlas» har nok de aller beste intensjoner, men vi opplever at kommunikasjonen rundt prosjektets framdrift og måloppnåelse ikke var korrekt. Med mer erfaring innen internasjonalt samarbeid kunne vi kanskje ha fanget opp dette på forhånd? Uansett var ikke kommunikasjonen knyttet til kjernen av samarbeidet, nemlig bygging av hamam og fornybar energi, god nok. I en videreføring er det nødvendig å finne en mer stabil samarbeidspart som f.eks. Universitetet i Ifran.

Denne læringen til tross. Internasjonal ungdomsutveksling i regi av ungdomsrådet på Tingvoll er å anse som en suksess! Det er knyttet internasjonale kontakter, ungdommelige vennskapsbånd og livslang læring. Ungdommer i to land har fått økt sin kompetanse på solenergi – de har lært hvordan denne kan fanges og unyttes gjennom et solfangeranlegg. En forventet effekt av dette prosjektet, er økt demokratisk bevissthet for ungdommer bosatt på Tingvoll og Nordmøre. Og økt aktivitet i det lokale ungdomspolitiske arbeidet i kommunen. Det er mål om at internasjonal ungdomsutveksling skal være en fast, årlig aktivitet for Ungdomsrådet.

Tingvoll, 15.11.2016

på vegne av styringsgruppen

Elin Kanck Lorentzen, prosjektleder

Undine as